

Vogul szójegyzék.

Bizonyára sok időbe telik még, fájdalom, míg egy teljes vogul szótár birtokába juthatunk. Nemesak azért, mert az ilyen munka megírására több év szükséges, hanem mostoha viszonyaink miatt is, a melyek miatt még a hátralevő vogul szövegek kiadására is várakozni vagyunk kénytelenek. Ámde bizonyos, hogy a megjelent három kötet vogul népköltési gyűjtemény nemcsak néprajzi, de legkivált nyelvészeti tekintetből is rendkívül becses, szinte megbecsülhetetlen tartalmú, és misem kívánatosabb, mint hogy nyelvészeink minél behatóbban foglalkozzanak vele. Hogy pedig e szövegek beható tanulmányozásából hány homályos kérdés nyerhet felvilágosítást, azt egyelőre még csak sejteni sem tudjuk. S mégis azt tapasztaljuk, hogy e becses anyag, tisztelettel ugyan, de félretétegetik, a minek az oka nem lehet egyéb, mint a szótár hiánya. Mert mit csinálhat a nyelvész szótár nélkül — a holt anyaggal? S az eredménytelenség biztos kilátásával senki sem mer e szövegek tanulmányozásába belefogni, bizonyára a tudománynak nagy kárára.

Ezért bátorkodtam én erre a munkára vállalkozni, a mely csak félmunka, mert egy teljes vogul szótárt csakis egyedül Munkácsi irhatna meg. Azonban reménylem, hogy az én ideiglenes munkám is megtermi majd gyümölcseit, — ha egyébként nem, hát csak ideiglenesen, Egyuttal lehetetlen elhallgatnom, a mit különben mindenki természetesen fog találni, hogy bizonyára némely hiba, mulasztás stb. is belefurakodott ezen első kísérletbe.

Ezen szójegyzékben feldolgoztam a három kötet ,Vogul népköltési gyűjteményt', továbbá Munkácsi nyelvтанait, a melyek a NyK. 21. s kv. köteteiben jelentek meg. A Reguly-féle irás nincs bevéve, valamint nem dolgoztam fel Ahlqvist-nak újabban megjelent vogul evangéliomát sem, mivel ehhez már

készített szótárt Hunfalvy a NyK. 9. kötetében. A két szöveg közt van ugyan eltérés, de nem oly lényeges, hogy érdemes lett volna értük minden szót újra írni. Külömben még e szöveg helyessége is szigorú bírálatra szorul. Megemlítendő még, hogy Ahlqvist-nak van egy vogul szójegyzéke is (Wogulisches Wörterverzeichnis. Hels. 1891. a finn irod. társaság kiad.), a melyre, minthogy teljes szótárt nem irok, fölösleges lett volna, hogy tekintettel legyek. Így is meglesz ezen szójegyzékkel együtt az összes ismert vogulság szótára, és csakis a halászati műszók hiányzanak, a melyeket Munkácsi az Ethnographiában állított össze, de a melyeket már nem birtam felhasználni.

A mi eljárásomat illeti, a mennyire helyszűke miatt tehettem, minden szót s változatot külön kiírtam, mert ez a szótár használójára a legkényelmesebb. Eltértem ettől annyiban, hogy a névutók s határozók ragos alakjait a tőszóhoz írtam, ha az alak ezáltal nem változott. A rokon alakú szókra nem mindenütt utalok, mivel ezeket a német szómutatóból könnyű összeállítani. Továbbá a képzett igéket állandóan a tőige alá soroztam, részben helykimelésből, részben mivel a gyakorító képzők a jelentésen úgyse igen változtatnak. Megtalálni is könnyű őket, mert a tőszó a képző hozzájárulásával változatlan marad. Az igéket a praes. sing. 3. személyében írtam, kivéve a tavadai igéket, a melyek a futurumban közöltetnek, mivel a praes. gyakorító képzővel bővül.

Hogy megkönnyítsem a képzett igék keresését is, betűrendben elsorolom itt a leggyakoribb képzőket, a mint a praes. sing. 3. személyében a tiszta igetőhöz járulnak.

Ezek: -ämlí, -äsi, -ätali, -ëji, -ejojli, -eläli, -elti, -emli, -ëmti, -ënti, -ëšli, -eslanti, -ëtäli || -çati, (-khati), -çatili, -çéli, -çeläli || -iläli, -iläti, -ili, -iltäli, -inti, -ipi, -isli, -isläli, -itaxti, -itäli, -iti, -ji || -li, -lätüpi || -mati, -mäti || -pi, -pti || -setaxti, -si || -taxti, -taxtili, -téli, -tëmtaxti, -tëptäli, -ti, -tili, -titi || -uji, -ujëpti, -uläli.

Rövidítések: B.=éjszaki, D=déli nyelvjárások, K.=kondai, KL.=közép-lozvai, AL.=alsó lozvai, P.=pelimi, T.=tavadai. Ezen betűk az idézet száma előtt állnak; az éjszaki vogul szóknál csak a puszta szám van rendesen. A római számok a Vogul népk. gyűjtemények köteteit jelentik; a hol csak arabs szám van, az azt jelenti, hogy a szó az illető dialektus nyelv-

tanából van idézve; némely szó, mivel igen gyakori, vagy a nyelvtanban könnyen föllelhető, nincs idézve.

A

-a, (-ä) 1) -e (interrogativum) *am-a* én-e? *näs-ä* csáklya-e?
AL. 62. 2) felszólító pl. *āñkw-a* ugyan anyám I.123.

a-á igen | ja — *a-ha* AL. 61.

*a'imēl*ti táj | es schmerzt 351.

a'ir örvény | wasserstrudel II.391.

āyi leány | mädchen, tochter.

ayja ejha | juhei II.87.

aylä-pāylä immel-ámmal | oberflächlich III.415.

azšeriz pók | spinne AL. 78.

aywtēs kő | stein II.56. szikla | fels I.27.

āzwti hánt | schälen II.77.

aiłmatēł-, ailti l. *aivē*

aimant előbb, régen | früher AL. 61.

aitē, il-ai. elveszt | verlieren — *āyēlēm il-aitstēł* elvesztette esztét; *āmp il-aitstēł* az eb megveszett | der hund wurde wüthend T. 307.

aivän zabola | zaum II.339.

aivē alszik | schlafen T. 328. *jil-aitē, K. jil-aiti* elaltat, einschläfern; *jil-aimateleum* (pass.) elalszom T. 310.

ajal első | der erste T. — *ajalt* előtt, elé | vor; elől | vorn, voran; előre | vorwärts T. — *ajalnel* előlről | von vorn T. 306.

ajāñ, a. žum-pi': apród | knappe II.131. — *a. žum saw pi-žä* sok fegyveres szolgál II.5.

ajemkitem apró-cseprő | sehr klein — *a. la'ilin, tqulin nāj a.-cs.* lábas, szárnyas istennőcske II.136.

aji iszik | trinken; — *ajenti* iddogál I.115. — *ajti itat* | zu trinken gebén I.69. K. II.376.

ajñ II.20. l. *ajñ.*

ajte ejt T. 327.

ajw ajtó | thüre T. 156.

āk nagyapó | grossvater K.

aki nagyatyja | grossvater III.124. bácsi | vetter I.34. *akim-as* öreg bácsim II.127.

akwē egy | eins — *akw'-ērt* egyszer | einmal; *a-māt-ērt* id. *a.-mat* valamely | irgend ein; *a.-māt* egyszer csak, tlk. egy helyt; *a.-mūs* minde-egyre | unaufhörlich I.162. *a.-mūs ta'ilä* telides teli | ganz voll II.120. *a.-ma'il-tarēs* egymás mellett | neben einander II.111. *a.-ālpī'* örökösen. I.142. *a.-pāl* egyik-másik része | irgend ein theil I.90. *a.-pāyēn* egymás mellé II.267. *a.-ti* épp úgy I.58. *a.-ti-pēł* mindenesetre 350. *a.-ta māt* ugyancsak azon a földön | eben in jener

gegend I.54. *a-ti sawit* ugyanannyi — a mennyi | gerade so viel. *a-tox* ugyanúgy | eben so I.146. *a-tori'* egyszerre | auf einmal II.200. *a-mūs at soha* | nie I.3.

akwāi' (transl.) egytől egyig | bis auf eins, insgesamt II.119. mindenfelé | überallhin I.8. *a. ātim* éppen nincs | es ist durchaus nicht I.3.

akwēs egyszeriben | auf einmal II.93.

ākū nagyanya | grossmutter II.322. néne | tante — *ākum-*, *ākū-ākū* néném-, nénje-asszony I.15. II.125; I.7.

al majdnem, valószínűleg | beinahe, wahrscheinlich KL. 21. P. 23.

al-khañghwa valaki | jemand AL. 59. *al-khuñ* valamikor | je einmal P. 19. *al-mān*, *al-māner*, *al-mār* valami | etwas P. 12.

āl 1) lábszár | schienbein II.170, 358. 2) öl | schoss — *āl-til* tele öllel III.32. 3) tegez | köcher (?) I.125.

alat ágy | bett T. 309.

alā fedél | dach II.395. — *mā alāi'* a föld színéhez | zur oberfläche der erde II.74. 98. — *alāñ* födeles II.351. *alāp* fedeltű II.313. — *sqrññ alāp kit nārā* aranyos fejbőrű két bocskor III.3.

ālā majdhogynem I.17. II.72. III.142. *ā-pēl* mintha, csaknem 351. *ālāti* már csaknem II.259. — I. *al*.

alām íme I.136. hiszen III.20. lám II.432. | sieh', nun

ālēm bal II.244.

ālemkātenti, *ālēmti*, *ālēnti* - I. *ālmī*.

alēslēp vadász-, és halászsákmany | jagdbeute u. fischfang I.134. — v. ö. *ali* öl.

aljā, *aljāl* I. *ali*: felső.

ali felső | oben I.135. — *ali vōt* felszél | nordwind; *aljā* II.89. *aljāl* II.87. a folyón fölfelé | stromaufwärts; — *alēl*, *a-uit* felülről a folyón | von oben herab am strome; — *alēn* a folyó felvidékén | oben am strome B. 336.

ali öl | tödten I.3. II.279. — *alili* öl II.61. vadászgat | jagen II.201. — *alislī* id. I.4. — *alēslī* id., halász | fischen I.153. — *alislāli* fogdos, öldös III.368. — *alxati* verekedik | sich herum schlagen I.25. II.93. — *akw-mūs at alxatili* semmikép se hagyja magát megöletni II.202.

ālīñ ragyogó | glänzend II.327.

almaji letelepszik | sich niederlassen AL. 77. — v. ö. *āli* él.

ālmī emel | heben I.150. — *namēn ālēmnuwu* nevedet magasztalnók | deinen namen würden wir preisen II.134. *ma'il-jōr ālēmnuwu* melleröt merítenénk | brusteskraft schöpfen II.134. — *ālmēji* id. I.30. *ālmelāli* id. II.192. *ālēmti* id. III.186. *ālēnti* id. II.285. hord | tragen I.22. II.96. *ālmēlti* emelint II.182. *almejoqli* fölemel P. III.523. *ālemkātenti* (refl.) emelkedik AL. 77.

alné élet | das leben AL. 69. — v. ö. *āli* él.

ālpēl reggel | morgens II.3. korai | früh III.204. *χolitān ā.*
holnap jókor | morgen früh II.127.

alpi test | körper I.132. *alpip* (adi.) II.62.

alpti fest | mahlen P. 27.

als halász-, vadász-szerszám | geräthe zum fischen u. jagen
III.64. 379. *alsiñ* (adi.) III.64. — V. ö. *ali* öl.

alu át | durch, *jñ-a.* egész éjen át KL. 18.

āluw, ēt-āluw III.227. — I. *alu.*

am B. AL. *ām* KL. T. *qm* K. P. én | ich.

aman, man B. — *am, amnā* vagy, avagy | oder K.

āmēn fejbőr | oberleder — *nārā-āmanēlnē samanl saka pattu-*
wāst bocskoruk fejbőrére szemük nagyon ráesett III.407.

āmērawē alámerül | versinken I.71. — *āmērmati* belemerít
eintauchen III.242. *āmértēlawē* levágódik ill. földre esik | zu boden
fallen II.183.

āmiš találós mese | räthsel B. NyK. 24:153.

āmp kutya | hund.

āmpēr hambár | kornboden I.48.

an most | jetzt, *an-man, an-maniñ, an-manēñ* hát | nun; *an-*
malin hát ime III.279. ezalatt | während II.20. *a.-m. āri* ama leány |
jenes mädchen II.97. *an-mōnt* a minap | neulich II.129. vala-
hol | irgendwo II.204. *aniñēn χātēlinēn* I.3. *a. χātēlinē* II.118. mind
e mai napig; — *an-ta* (sic!) ime az AL. — v. ö. *āñ.*

an mert | weil K. I.167.

anū, pors-a. szemétdomb | mist-haufen II.112. *nāl-kēr-a.* nyil-
vas csomója | knoten an der pfeilspitze II.221.

ānēs 1) falka | heerde I.31. 2) szánsor | schlittenreihe II.96.

āñyā hófajd | schneehuhn II.337. III.136.

āñywi levét (*josāyā* hótalpaid) | ausziehen, ablegen II.299.
— *āñywi* id. I.49. *χot-āñywi* id. II.198. kioldozgat | losknüpfen
III.144. *āñywili* III.250. *āñywi* II.274. levetkőztet | auskleiden, —
āñywsēlayti levetkőzik | sich auskleiden II.187.

āni csésze | schale I.63. — *pūri-ā.* áldozattétel-edény | offer-
schale. II.180.

ānili megcsókol | küssen I.136. II.89. *ānilayti* csókolódik |
sich küssen I.20. II.264.

āñk asszonyka | weibchen KL. III.483. — *nētā āñk* asszony-
nép | frauenzimmer KL. III.485. — v. ö. *āñkw.*

āñkēr terebélyes | geräumig III.196. — *āñ. talēxpā ulpā-talēy*
terebélyes csücsű czirbolya-fenyő teteje III.91. — *sűrű* | dicht
KL. 30.

ankēsē öreg asszony, anyóka | altes weib, mütterchen K.
I.167. 168. — v. ö. *āñk.*

āñgurmāti tekint | schauen AL. 60. — v. ö. *āñkwāti.*

āñkw 1) anya | Mutter. — *āñkwā-jēkwā* asszony-anya | seine frau Mutter KL. III.539. — *āñākēn* nagyanyád | deine grossmutter III.231. 2) menyecske | junge frau P. III.539. 3) jávortehén | ellenkuh, *āñkw-kwot-josá* jávortehén lábszár bőrével fedett hótalpak | mit dem beinfell der ellenkuh überzogene schneeschuhe II.22. — szarvastehén | hirsch-kuh, *āñkw-kwot kit josá* II.113. — v. ö. *āñék*, *āñk*.

āñkwāti tekint, pillant | schauen, blicken II.299. *āñkwēti* id. P. 18. — *āñkwātali* id. II.127. *āñkwērmāti* id. II.213.

āñkwél 1) fatuskó | klotz II.93. 2) *kēr-ā*. vasüllő | ambos II.298. 3) á. é. medvefű | ohr des bären III.143.

āñs atya | vater III.100. öreg | alter II.98.

āñēm-khār csunya | hässlich T. 167.

āñsér agyar | hauptzahn.

āñsér vagyon | vermögen I.121.

āñsuy öreg | alter; gazda | hausherr. — *āñsuy* KL. III.353.

āñsuk öreg III.208. dual. *āñsukwái* (a br.) II.129.

āñt 1) szarv | horn II.167. 2) csont | bein II.11. — *āñtiñ uj* szarvas állat | hornvieh II.282.

āpā bölcső | wiege II.85.

āpēr ügyesség, fortély | gewandtheit, list II.289. 123. — *āpriñ* ügyes | gewandt III.147.

āpērli ügyeskedik | geschickt sein II.61.

āpi' öcs | jüngerer bruder; (tlk. unokaöcs) — dim. *āpikwé* I.7. *āxja*, *āpiküt* ejhaj öcsike II.87. *āpiket* id. II.127. — *āpiris* II.19. *āpirés* II.125.

āpsi öcs I.42. III.120. *āpsikwé* I.42. — I. *āpi'*.

ārés tűzhely | feuerherd II.404.

āri' fölős | überflüssig — *ārjān* bőségben | in überfluss II.257. *ārjānpi* legfölebb | höchstens. II.421.

āriti fönmarad, fölöslegessé válik | übrigbleiben, überflüssig werden II.213. I.34.

ārpi czége I.133.

ārśēñ xātél tüzes nap | glühende sonne II.291. — I. *ārés*.

ārsin rōf | elle I.14. KL. *āršin*.

ārt 1) idő | zeit. 2) mód | art u. weise II.418. 3) sokaság | menge — *tī kem ārt māxum* ilyen sokaságú nép | so zahlreiches volk II.6. 4) nemzedék | geschlecht II.203. — *ārtiñ* 1) módos II.418. 2) okos | klug II.170.

ārteli fontolgat, okoskodik | klügeln II.170. — *ārtélayti* vágyódik | sich sehnen III.61.

ārtmi: *taw xumlé vassi'* *ārtmi* ugyan mi fog ezután történni II.375. — *taw man ürel ā*. ugyan mikép lehetne itt cselekedni (ill. mikép fog az megtörténni) II.73.

ās felszín | oberfläche AL. 60. — v. ö. T. *qš*.

as 1) nyílás, rés | öffnung, spalt III.40. 2) lyuk | loch I.12.
— *as-piçet* semmirekellők | die nichtswürdigen I.26. hitvány állatok | nichtsnutzige thiere II.117.

ās hát | nun II.89.

ās 1) apa | vater I.4 20. 2) nagybátya | onkel II.91. — *ās-ajkã* öreg II.115. *āsü-pi'* nagybátya II.93. *ās-pirés* kedves atyafi | lieber verwandter III.231. — dim, *āsukwé*; *āsikén* atyácskád II.356. *āsükén* nagybátyad | dein grossvater III.231. — v. ö. *āns*.

āséç nagyvon | sehr P. 22.

āserém hideg | kalt, kälte I.24. 57.III.82.

(il-) *āskhet-s* elviselődött a (ruhám) | mein kleid ist abgetragen T. 307.

āsinti reménykedik | hoffen K.

assin I.43. III.190. — l. *arsin*.

astal ālén csendben légy | sei ruhig II.306.

āsté savanyodik | sauer werden T. 307.

āstés (præt.) kész lett | wurde fertig I.11. *āstém* id. III.141. megtelt | wurde voll III.378. — *nálné mēn tū āstēmēn* a nyilhoz már mi odáig értünk | wir gelangten schon hin (waren nahe) zum pfeil II.217. — *at āstélást* nem érték rá | sie hatten keine zeit dazu II.235. *āstlayti* készülődik | sich vorbereiten II.129.

at öt | fünf — *at-lqu* ötven III.429. — v. ö. *āt*.

at nem | nicht. *at-pél* még sem II.162. *atnūw* még nem | noch nicht; *atā-atā*, P. *atē-atē* sem-sem | weder noch.

at szaglás | geruch III.98. — *atiñ* szagos | riechend III.103. édes | süss III.50. *atēñ* édes III.235.

āt hajszál | haar II.365. — *atiñ* sörényes | bemähnt II.354. — T. *āt*.

āt ugrás III.335. — P. *āt* KL. *āt*.

ālak fegyver | waffe III 209.

ātakti fölfegyverez | bewaffnen III.209.

ātā fegyver | waffe III.199.

atā l. *at* nem.

atē l. *at* nem.

atéç, *nileç-a* körülbelül négy-öt I.4.

ateji megszagol | riechen III.208. — *atejãli* III.208. *atinti* III.98. id.

atém ember | mensch I.203. nép | volk III.231.

atér derült | heiter II.337.

ati gyűjt | sammeln II.120. — *atili* id. II.246. *atçati* II.81. 428. *atçatili* II.160. egybegyűl | sich versammeln.

ati nem | nein; — *atiñ-ke* nohát a. a. ha nem kell, hát 352. nem lehet máskép II.55.

ātim nincs | es ist nicht.

ātitaçti neki vágja magát | losrennen I.27.

atlés atlasz KL. III.203.

atnūw l. *at* nem.

atpén ötven II.57.

au egy | ein II.303. egyik | einer II.297.

aul 1) vég | ende — *am sāñši-lili-aulēm ɣartañkwē* az én veréb-lelkem végét kiszakítani II.188. *akw^c-aul numpel jāli* egyik vége felé megy II.271. *ault* utoljára | zuletzt I.56. *sar-ault* elsőben | zuerst 373. 2) tájék | gegend — *nār aulnēl* Urál tájéka felől I.12. *totim aulā-nūpēl* a tájék felől, melyről hozták II.122. 3) (nincs megszabott jelentése) *taw vārem aulā* ez az ő dolga | das ist seine sache II.21. *šūli āt-aulēn jojtsēmēn* ősz hajhoz jutottunk | wir kamen zu grauen haaren I.137. *šākiñ suw-aulēn jojtsēmēn* mankós botra jutottunk I.137. *matnē kāt-aulēn j.* öreg vénülő kézre jutottunk I.136. *lui nār aulkēm* aláfele nyuló bércecském II.244. — *aulēp* végű — *kēriñ aulēp sirejrišēm* vas végű kardocskám | mein schwertlein mit der eisernen spitze II.144. 4) első | erster III.451. — v. ö. *gul*.

aum betegség | krankheit I.158. II.261. *aum-mos* fájdalom s kór I.165. — *aumiñ* fájós, kínos | schmerzlich II.303. III.164. *aumēñ* beteg | krank KL. 20.

aumāñ, jēlpiñ vit au. jēlpiñ tūr szent víz folyta szent tó | mit heiligem wasser fliessender heiliger see II.1. — l. *qw*.

aurēɣ-pāl meredek partú vidék | steiles ufergebiet II.29. — *aurēɣ* 360.

aut hegy | spitze II.295.

aw kēmel egyformán | auf einerlei art 329. — l. *au*.

āwa medve feje | kopf des bären III.144. 171. — *āwāñ* (adi.)

āwi ajtó | thüre. — *āwpa, āwiñ* (adi.)

(*sip*)-*awrēñ* nyak-örvös | mit einem halsband versehen III.231.

Ä

-ä (interr.) vajjon? -e? B. AL.

ā nem | nicht T. 322. — *ā-khan* senki | niemand AT. 167.

ā-ā igen | ja P. 23.

āɣ-khan, āɣ-ñoɣor T. 167. — l. *khan, ñoɣor*

āɣ anyós | schwiegermutter T. 155.

āɣ hegy | berg T. 159.

ā'in áll | kinn; — *ā'ināspinēl* állánál fogva | beim kinn I.15.

ā'inēp állú (orrú) | mit einem kinn versehen III.394. — *ā'iniñ* állás III.261. 394.

ājñēñ I.119. — l. *ā'iniñ*.

āɣɣati gyülekezik | sich versammeln K. 376.

āi-mānt, ām-mānt, āi-māntān most, imént | jetzt, so eben KL.

16. — *āi-mānt* hejha KL. III.349.

ait öt | fünf T. 160. — *aitlá* ötven | fünfzig l. *ät.*
ait illat | duft; *aitiñ* illatos T. 160. *aitéñ-khqr* izletes | schmackhaft T. 225.

aitám ember | mensch T. 166. 331.

aiti hisz | glauben K. — választ | wählen T. 159.

aiti l. *ajti.*

aji iszik | trinken — *ajti* itat | zu trinken geben — *sám-aiti* (megitat), megmérgez | vergiften P. 22. *il-aiti* id. T. 311. — D. (de v. ö. *ajti*, *ajtaum* K. II.376.) — *ajkëti* beivódik | eingesaugt werden T. 154. — *ajné-khqr* inni való | getränk K. I.166.

ajmëm ruhám | mein kleid K.

äk, *äki* nincs | ist nicht. — *äk-nár äk* semmi sincs | es ist nichts T. 322.

äk l. *äkwe.*

äkëñ hirtelen, egyszeriben | plötzlich — FK. *äkweñ.*

äki anyós T. 164. — v. ö. *äy.*

äkwe egy | eins K. KL. — KL. összetételben 1) *äk* pl. *äk-por* egyszer | einmal; *äk-näxëmt* egyedül | allein; *äk-khajip-lou* tizenegy | eilf. 2) *äkw^c-oglt pës* egymás mellett | neben einander; *äkw^c lält pës* egymással szemben | einander gegenüber; — K. *äkw^c maunp* egy alakú. *ä.-mäist* egyszer csak, *äkwe-pël* egyre, mindig | fortwährend; *ä.-ton* mindegy | einerlei; *ä.-täku* egyedül, egymagában | allein — K. *äkwët* KL. *äkwät* együtt | zusammen; K. KL. *äkwän* együvé; *äkwëps* egyhamar | sobald.

äkwi ugysis | ohnehin KL. 16.

äl ne | nicht T. 323.

äl-khãñkhä, *äl-mär* valaki, valami | jemand, etwas KL. 11.

äl födél, felső rész | deckel. dach K. II.227. KL. 13. — a folyó fölvidéke | die obere seite des stromes K. KL. P. — *äl-võt* fölszél | nordwind K. *äl-mökhëm* fölvidéki nép | leute von der oberen gegend P. — Rag. *älýé*, *älýäl* K. *ällä* KL. *ällä* P. *äläl* P. KL. fölfelé | aufwärts.

älä-nër valamely | irgend einer T. 166. — v. ö. *äl-*

älä közel, közelében | nahe, neben KL. 14.

äli (postp.) vminek tetejére, színére | auf die oberfläche. — *qm vqinëm ä.* auf meine schulter; *më-kän äli* a föld színéhez | zur erde. — Rag. *älýëm* stb. fölöttem K. 378. — v. ö. *äl.*

älám lám | sieh', nun KL. III.203.

äläu, *älu* 1) közel | nahe; 2) -ra | in T. 312. 314. — v. ö. *äli.*

äli T. *äli* KL. vagy | oder.

äli öl, vadász | tödten, jagen D. — *il-ä.* elpusztít | zerstören T. 159. *pil-ä.* megsért | verwunden AL. 61. *sám-ä.* megöl | tödten KL. 20. — *älili* megöl KL. III.489. *khul äli* loali halat fog | fische fangen K. *älýati* K. 374. *älläti* K. II.226. verekszik | sich herumschlagen; *älläti* szidalmaz | schelten T. 154. *il-ä.* megbénul | er-

lahmen T. 313. *älkitlé* veszekedik | zanken T. 165. — *älém-khqr*
zsákmány | heute K. *älne-çar* id. AL. 78. — v. ö. B. *ali*.

älké felső | ober KL. III.203.

älmi hord | tragen T. 315. — *il-älmeji* elemelődik T. 159.
— v. ö. *älmi*.

älu majdnem | beinahe, fast T. 321. — v. ö. *älä*.

äm l. *am*.

äm-mänt l. *äi-mänt*.

äm-mälä ha | wenn KL. 23. — *äm-mänēñ* ha ugyan, pedig |
wenn, nun KL. III.347. *äm-nē* avagy | oder K. II.232.

ämälēs találós mese | räthsel FT. 153.

ämertäyti merül | sinken T. 154.

ämp eb | hund T. 153.

än most | jetzt K. KL. AL. P. — *än-tē* ímez, ime most K.
I.168. *än-qs* most már | jetzt schon K. I.169. *än-ti* mindjárt |
sogleich P. 20. emide | hierher AL. 60. *än-tü* amoda | dorthin
AL. 60. *än-mqntē* nem rég, éppen az imént | soeben P. 19. —
v. ö. *an*.

änä rakás | haufen P. 10. falka | heerde K. — *pors-änä* sze-
métdomb B. III.463. v. ö. *anä*.

(*il*)-*äñi* levét (ruhát) | ausziehen T. 310.

änghä hófajd | schneehuhn T. 163.

änqwält később | später AL. 61.

änkuänt id. KL. 17.

änšer-tal fogatlanul | zahnlos (adv.) III.251. P. III.521. —
v. ö. *anšer*.

änši van neki | haben D. — lehet | möglich P. III.521. visel,
hord | tragen KL. 34. szül | gebären K. II.240.

änšuy T. 160. l. *änšuy*.

änšt szarv | horn T. 153.

äp, *lili-äpel püläsēstä* leheletével illette | er hat ihn mit sei-
nem h a u c h e berührt I.23.

äpä T. 164. l. *äpä*.

äpp-ou-pü kutyakölyök | hundsjunge T. 156. — v. ö. *ämp*.

är (adi.) minden | jeder pl. *är it* minden éjjel; — *är-khqr*
(subst.) id. T. 167. *är-pom* mindig | immer T. 317.

ära sok | viel K. I.169.

(*puru*)-*ärätē* visszatart | zurückhalten T. 308.

ärēmlaxēñ nagyon, szerfölött | sehr, überaus sehr T. 321.

ärēnt adósság | schulden T. 326.

ärēs wüt kvász KL. 20.

äri több | mehr K. 365. *khus äri okwei* huszonegy | einund-
zwanzig P. 9. — *ärin* többé, tovább, ezentúl | länger, nachher
KL. 17.

ärili megemlékszik róla | gedenken einer sache K. II.378.

- āričāz* karó | pfahl T. 155.
āritāpti meghagy | zurücklassen KL. 23.
ārkiñ tovább | länger — *pāl ūt ā.* fél éjszakánál t. T. 323.
 — v. ö. *āri, ārin.*
ārułgžen nagyon, szerfölött | sehr, überaus sehr T. 321.
ārun inkább | eher T. 323. — v. ö. *ārin.*
ārūt nagyon | sehr T. 321. — v. ö. *āri.*
(il)-āruti megmarad | übrig bleiben T. 310. — v. ö. *ariti.*
ās rēs | lücke III.144. lyuk | loch K. II.124. T. 160. —
 v. ö. *as.*
āš dolog | arbeit K.
ācāl halál | tod T. 330.
āsāt-ku kölcsön | leihweise T. 160. (tat. *ājāt*).
āselti dolgozik | arbeiten K. 396.
āsenti remél | hoffen K. I.169. *āsenti* id. P. 10.
āšerēm hideg | kälte K.
āši, āči nagyatya | grossvater T. 164. 156.
(kwqt) — *āstgusei* (pass. dual.) *koātām* megrühesedtek kezeim |
 meine hände wurden krätzig K.
āt ugrás | sprung P. III.523.
āt haj | haar T.
āt öt | fünf KL. *āt* K. *āit* T.
āt szag | geruch KL. III.489. P. III.533. — *nal-āt vī* szaglászik |
 wittern P. 17. — *ātēñ* szagos | riechend KL. III.489. izletes |
 geschmackhaft K. — *ātiittal*: *tēñ ātiittal jēkwēr-kāmtē oqim* nin-
 csen gyökerhalom, melyet meg ne szagolnának | es ist kein
 wurzelhaufen, den sie nicht beriechen P. III.523.
ātām ember | mensch T. 107. — I. *āitām.*
ātenti szagolgat | beriechen KL. III.489. — *il-ātuji* megsza-
 gosodik | einen geruch bekommen T. 307.
āti gyűjt | sammeln K. II.227. AL. 72. — *ātēxtenti* gyűlik |
 sich anhäufen KL. 14. *ātesli* összeszed | zusammen klauben. KL. 351.
ātēx adó | steuer K.
ātmen ötven K. II.222.
ātpēn ötven | fünfzig KL. 22. K. II.235. — v. ö. *ātpenne*
 K. 386.
āu, āw leány | mädchen. tochter T. 154. — *āu-puānē* (āu br.)
 gyermekei | seine kinder T. 160. *jū-āwīnsīt* nőtestvérek | geschwister
 T. 158. v. ö. *jū-pūnīsīt* v. *pūnīsīt* fiútestvérek | gebrüder T. 158. —
 v. ö. *āri.*

E

ē igen | ja T. 323.

-ē (interrog.) vajjon? -e? | ob — *minēin-ē?* mész-e? P. 24.

ēj-jā ejha—ei! I.59.

ejja id. I.7.

ēkwā asszony | frau B. — *ēkwē* asszony K. I.166. feleség | gatin K. II.225.

ēkwoj ugyan | nun denn I.168.

1) *ēl*, *ēlā* előre, jövőre | vorwärts, künftig, 342. II.249. *ēlāl*, *ēlālē* künftig I.154. *ēlānūw*, *ēlnūw* előbbre; a távolba | weiter vor, in die ferne II.295. 125. *ēlēt* 336. *ēlēt* I.13. III.81. távolról, távolban | von, in der ferne; *ēlniñ* előbb | früher (adv.), — *ēlniñ tāl* előbbi telen | im vorjährigen winter (adi.) III.278. — Igek. *ēl-mīni* előre megy | vorwärts gehen; *ālnēm ēl-jonγāslēm* pénzem eljátszottam | ich habe mein geld verspielt.

2) *el* K. — *el-mō* idegen föld | die fremde II.222. *el-ol* (FK. *ql*) első | der erste, *el-oli* id. — *elēt* távolban | *elt* előtt, elől, előbb, korábban | vorne, früher; *ēlāl*, *ēlālax* előre | vorwärts; *ēlē-nou*, *ēl-nāu* előbbre | weiter vor; *ēlēx khāl* holnapután | übermorgen; *ēlē-pāri* előre-hátra, össze-vissza | durcheinander; *el-poql* előtt | vor (postp.) — Igek. *el-khāiti* elfut | weglaufen; *el-pēsti* le old | losbinden; — *ēlē-lōkēmi* eltaszit | wegstossen; *ēlē-šqoritū* megvágja | einschneiden.

3) *ēli* további, *potrēn* beszédüket | ihre weitere reden III.278. *ēlit* maga előtt | vor sich selbst I.121. *ēli-pāl* előtt, — *eli-*, *īli-pāl* id. T. 309.

ēlēx khāl — l. *el*.

ēlēx szita | sieb K. 377.

ēlēm háló | netz T. 313.

ēlēm-χālēs B. *ē-kholēs*, *ē-khols* K. ember | mensch

ēlēm enyv | leim I.101.

ēlmip, *ēlmiñ* éles | scharf I.7. II.277.

*ēlēm*ti ragaszt T.308. — v. ö. *ēlēm*.

ēlpēl előbb, tovább | früher T.318.

ēlti vonszol | ziehen K. II.240.

-*ēm* vagy | oder T. 324.

ēñkaj szolgáló, komorna | dienstmädchen, zofe I.165. 62.

ēntēp öv | gürtel I.115.

ēnti felövez | umgürten III.4. — *ēntapti* id. I.36. *ēntzati* övét fölövezi | den gürtel sich umgürten II.127.

ēra 1) rendes (tlk. örök, állandó) | gewöhnlich — *jat ēra ūlnē motān tātētē* rendes lakó helyére vitte magával K. II.225. — 2) végképpen | völlig — *ēra tē vuotēmtētē* végképpen elfujta | völlig, ganz u. gar weggeweht K. II.228.

ērri énekel | singen II.54. *ērzkiti* éneklődik (поется) T. 319. — v. ö. *ērī*?

ērī ének | gesang I.4. II.10. — *ēri* K. I.171. *ēru* T. 319.

ēri 1) kell | sollen II.6. — 2) alkalmas | geeignet sein —

meñkwé ɛre'it manóknak lesznek a. | sie werden sich zu teufeln eignen I.130. — *ɛrmili* id. 341. — *ɛrne, saxi ɛ*; *ɣum* subára szoruló ember | einen pelz bedürftiger mensch I.152. *sim joli-pál ɛrne pül* szívnek tetsző édes falat | dem herzen angenehmer süsser bissen (v. ö. *kellő*) III.49. — *ɛrp* szerető | geliebter K.

ɛriñ lehet | möglich II.266. talán | vielleicht I.161. III.75. K. III.127. — V. ö. *ɛri*.

ɛriñpi talán | vielleicht 351. — I. *ɛriñ*.

ɛrkén, nañ ɛrkén a te kedvedért | dir zu liebe. III.233. — v. ö. *ɛri*.

ɛrkélqvé (pass.) kényszerítették | gezwungen werden K. 398.

ɛrmitqli megemlékszik | sich erinnern AL. 61.

ɛrpti szeret 341. — v. ö. *ɛrp, ɛri*.

errq örökké, mindig | immer — *oqt-e*. soha | nie K. — FK. *ira*.

ért, akw^c-ɛ, akw^c-mat-ɛ. egyszer | einmal; — *moš-ɛ*. rövid idő alatt, gyorsan | in kurzer zeit, schnell; — *tq ɛ*. néha | manchmal; — *latiñ ɛ, morsiñ ɛ*. ritkán | selten.

értém mintha | als ob II.127.

érttém a mint | als. II.20.

ɛru I. *ɛri*.

ɛrwi, ɛrwésti kérdezzet | fragen K. II.225.

-és sem | kein — *ák khum-és* egy férfi sem KL. 23.

és, jiw-és árnyék | schatten K. 374.

ész dolog | arbeit KL. AL. T.

észánté bízik, reménykedik T. 165. 159.

észélti dolgozik | arbeiten KL. 17. — *észéltetti* id. AL. 61.

ésém forró | heiss K. — *észim* id. T. 316.

ési leszáll | herabsteigen K. I.170. — *ésépi* id. K. 227.

észémtaxti szégyenli magát | sich schämen K. I.169. — *észé-mawé* (pass.) szégyenli magát I.11. II.293, *észémti* szégyenkezik | verschämt sein 352.

észérmä szégyen | schande II.302.

észili fölforr | sieden K. 374.

észim I. *észém*.

észém emlős | zitze; — *észmäñ* emlős — *qñistal ɛ. ma'ilep mokem* szűz emlős mellű szülöttem | mein kind, die eine brust mit jungfräulichen zitzen hat III.36.

észémawé I. *észémtaxti*.

ét éjjel | in der nacht I.36. *étä* id. — *sät ɛt sät ɣätel* hét éjen, hét napon át I.36. *sät ɛtiñ ɣätel* id.; *éti* este | am abend; *étiñ* estére | auf den abend II.258. — *ét-pos* hold | mond II.52. holdvilág | mondschein I.24. (*tlk.* éji fény).

étäliñ éjjelenként | je während der nacht II.162.

ət̪zələwə siməm éhes vagyok | ich bin hungrig I.11. — v. ö. *simänl ət̪zələwət, majtänl ət̪zələwət* II.257.

ət̪imi beesteledik | es wird abend I.3. III.114. — *jol ət̪imta-wäst* (pass.) rájuk esteledett | sie wurden vom abend überrascht II.91.

X, kh, γ, gh.

khaəwlant : *gīt utnə ləp-haəwlantus* (pass. præt.) a mezőt a víz elöntötte | die wiese wurde vom wasser überschwemmt T. 312.

γāxseī II.66. *γāxtälən* II.327. — I. *γāñχ*.

khāxti hágtat KL. 34.

khaxert : *pasəm nōnə khaxertaum* (pass.) a füsttől ég a torkom vom rauch brennt mir der hals KL. 22.

γarjāli kiáltást dörög | laut schreien II.29.

khāxmil hágesó, hegyorom | leiter, bergspitze KL. 34. — v. ö. *khāxti*.

kaikhaté találkozik | es trifft sich T. 315.

khairən drága | theuer AL. 414.

khaitəl módjára, -ként, -képpen | nach art u. weise, so wie T. 321. *am-khaitlam* éppúgy, mint én | ganz so, wie ich AL. 61. — v. ö. *γajtəl, khajtəl*.

khaiti I. *γajti*.

khajar hamis (adi.) *khajarel hamisan* (adv.) | falsch T. 320.

khajé kiköt | landen T. 159.

khajerli hamiskodik | falsch handeln P. 28. — *khajermati* ravaszkodik | schlau sein AL. 65.

γajtā követ | bote I.107. III.527. *γ-γum* leánykérő követ | brautwerber II.95.

γajti fut | laufen I.17. — *γajtīli* (fr.) II.194. *γajtīlāli* (fr.) III.365. *γajīti* (fr.) I.4. 137. *γajtēli* kérőbe megy | freien II.284. —

iñ γajtələsət a leánykérést tárgyalták | sie besprachen die brautbewerbung II.95. *γajtīlāpi* oda fut | hinlaufen II.125. *γajtemli* futamodik | plötzlich laufen KL. 24. lecsúszik | abrutschen II.83. — *khaiti* futkos P. III.523. *khaitenti* id. KL. III.489.

khajtúté id. T. 326. K. *khaiti, khaitenti, khaititi* id. K. II.228. 232. 238. — *khaiti* KL. III.485. *khaitsi* száguld | rennen K. 397.

γajtpā hid | brücke (tlk. futó) 364.

γal B., *khal* L. *khəl* K. T. köz | zwischenraum. — *kit γal pat-tuwəs* megbolondult | verrückt werden 340. — Rag. *γalnə* közt; *khalnə* közben | zwischen KL; *khəlnə*, közbe, középre | dazwischen, in die mitte T. — *γalté* közt | zwischen; *tə-, tā-* *khalt* eközben, aközben; *khalté* közben KL.; *khəlt* közép útján | in der mitte des wegés K. I.172. *səm-khalt* szemben | vor den augen — *s.-kh. lat-tən* mondd szemembe | sag mir es ins gesicht K. 377. *təkw khə-*

lätet loatti önmagában szól | er redet für sich K. II.224. *khalt* középen | in der mitte, közt, közben | zwischen, während (postp.) T. 312. 319. *çalkwët* közt; *çalët-çalët* ritkán | selten; *khvqšü khalël* KL. *çasü çal* B. ritkán | selten, *voť khalël* K. *väťi çal* B. gyakran | oft. — *çalëñ* közü I.125. III.335. *khqlëñ* id. KL. III.349. *çalihñ va'ilëp* közbefogó vonószi I.93. *çalihñis* ritkán | selten 347. — *çalpä*: *atër tårëm säť ç. p'i'* derült ég két közeben lakó fiú II.337.

khal' nőstény | weibchen KL. III.353.

çal' zaj | lärm III.293. hír | kunde II.81.

çal' nyírfa | birke II.381. — I. *khól*.

çaläsi nyírfaerdő | birkenwald II.381.

khalé vāj | aushohlen T. 327.

çalëm mámor | rausch I.115. — *çalmeñ* mámoros u. o.

çaleu csullómadár | möve II.166.

çalçi csúszkál *jàñk tarmël* a jégen | schleifen auf dem eis 339.

çali gyors | schnell (adi.) II.417.

khalplenti kigúnyol | verhöhnen AL. 79.

çalipi hasad | reissen, sich spalten III.211. — *çalëli* hasít I.151. II.59. *çalëlawé* (pass.) reped II.67. — *khatti* P. 10. *il-khalúte* fölfejt (varrást) | auftrennen T. 307.

(*jüw-*) *çaltemti* betol, *süpné* szájába | hineinstecken in den mund I.125.

çal'témtaxti kioson | entschlüpfen 329. — v. ö. *çali*.

kham arczczal, felső részszel lefelé | mit dem gesicht, oberen theil abwärts KL. 13.

khamitaxti fölfordul | umwerfen KL. 13.

khammas khamitaxti teljesen fölfordul | vollständig umwerfen KL. 13.

khan valaki | jemand P. 12. — v. ö. *khqñ*.

khanü hanyatt | rücklings KL. 13. *khqñä-tari* (q sic!) id.

çalñçei sás | riedgras — *çalñçei lüsiñ tür* sás teres tó II.320. — *çalñçihñ* kákás | schilfig III.205.

khançati bánt | beleidigen, stören KL. III.353.

khañkhä ki, kicsoda | wer KL. 11. — v. ö. *khan*.

çalñçeltëp létra | leiter I.23.

çalñçiri (*çalñçes* I.24.) hág | steigen II.354. III.50. — *çalñçäsi* fölmeqy | hinaufgehen I.149. *çalñçili* fölfelé halad II.257. *nqñç-çalñçiti* fölászik | hinaufkriechen II.127. *çalñçiti* emel | heben I.69. szállit | hinfördern II.175. — *khañghi* KL. 30. *khañkhi* KL. 34. *khañghé* T. 309. — *khöñkhi*, *khöñkhili* K. II.224. *köñghi* AL. 72. T. 327. id.

khañgwa ki, kicsoda | wer AL. 59. — *khañghwa* valaki | jemand AL. 55. — v. ö. *khan*, *khañkhä*.

çani 1) függ | hängen II.66. — 2) ráakad | antreffen — *çul* *noys aulën çanëm çum* első nyusztocskájára akadt férfi III.260. —

3) hozzáragad | kleben — *an voss qsä män ta xanimé* most pedig egész testét hozzáragadt föld lepi I.43. — *lülne män at xani* álló helyén nincs maradása | er kann auf seinem standplatz nicht ausharren I. 82. — *xaniläli päi'* partra ér | an's ufer gelangen II.194. — *xanésti* lóg II.303. *xanuji* odaragad, odailleszkeedik | kleben, sich anschmiegen I.20. 63. II.116. *kërä äxwtäsën tû xanuwës* (a nyíl) vasa a kőbe akadt | die pfeilspitze ist in dem stein stecken geblieben II.303. *xanuzejpti* ragaszt I.75. — *khanl* függ K. II.239. KL.12.

khanl hön | achsel P. III.539. *khanl-rqû* KL. III.491. *xanl-rqû* III.419. *xanl-pattâ* hónalja II.99. 300. id.

xansä himzés | stickerei III 310. — *xansän* tarka | bunt II.16. ékesített | geschmückt II.184. — *xätél-xansäp* naphimes. — v. ö. *xansi*.

xansi jegyez | bezeichnen III.337. — *khanši* ir | schreiben P. 27. — v. ö. *xasxati*.

xanši ismer, fölismer | kennen, erkennen III.337. 288. tud | wissen III.231. *xanšétäli* megismer III.147. *xanšuläli* észrevesz | bemerken III.360. *xanšti* tanít | lehren I.153. III.65. *xanštap* tanítás | unterricht 364. *xot-xanšti* elszoktat | abgewöhnen 348. — *khanši* id. P. III.521. tud | wissen K. II.377. fölismer K. I.166. (*khašyën* (q sic!) hallod-e te (tlk. tudod K. II.223.)); tud KL. III.347. (*khošën* tudsz KL. 18.). — *khaškhëti* egymást megismeri | einander erkennen T. 313. *khanšti* tanít P. *khanštap* tanítvány, *khanšten* tanító, *khanštaxtlëp khul* iskola T. 331. *khanštanexyti* tanulni kezd | anfangen zu lernen AL. 61.

xantal 1) a min nem függ semmi — *noys x. akw' tēnk ätim* nincs egy szeg sem, melyen nyusztbőr ne függne | es ist kein nagel, woran kein marderfell hängt I.31. 2) érinthetetlen — *ëlēm-xqlës la'il x. jelpiñ nār tels* ember lábának é. szent Ural támadt | es wurde der dem menschlichen fusse unta stbare Ural erschaffen I.143. 3) megmászhatatlan *ūs vár* | eine unerklimmbare burg II.7. — v. ö. *xani*

khanti megtalál | finden KL. 26.

xāp hajó | schiff — *xāpiñ jā* hajós folyó II.160.

xāpṛä I.68. *xāpṛä* I.6. nyárfa | pappel

xar AL. *khar* KL. P. (kiegészítő szó | ein ergänzungswort) — *tē-, ta-xar* ez, az | dieser, jener AL. 59. *älne-xar* zsákmány | beute AL. 78. *tä-khar* izé | etwas KL. 66. *tim-khar*, *tim-kharëp* ép ilyen | genau so KL. 11. *khwoitëp-kh.* betegen fekvő | der kranke, *khanš-tëp-kh.* tanító | lehrer, *voxtëp-kh.* verekedő | raufbold P. 27. — v. ö. *khqr*

xār rénbika | renn-stier II.46. *xār-pi'* csődörcsikó | hengstfüllen II.339.

xar tér | platz III.5. *mā-x.* földszín | erdoberfläche III.41.

xara széles *xal* köz | ein breiter zwischenraum II.192.

zarä mä tágas vidék | geräumige gegend II.109. szabad hely | freier platz II.260. *z. suj* gyér liget | ein lichter hain III.20; II.409. *kharä* KL. III.481.

zarätali, zariü, zariti l. *zarti*

zares vékonyhavú *takwés* ősz | die herbstzeit, wenn der schnee noch dünn liegt II.46.

zariñ téli *säs* nyirhéj | die birkenrinde in winterszeit II.52.

zariü sovány (tlk. vékony *solsi* hölgymenyét) | mager schwäch-
tig II.71. *zariñ* zsenge (*puñkpä* fejjü) | zart II.58.

zarsiñ bozontos szőrü | zottig III.413. — *kharsiñ* P. III.523. *kharšēñ* KL. III.491.

zarti 1) von II.300 húz I.6. vonszol II.272. | ziehen; bevon | einziehen I.27. kiszakít | zerren II.188. *žntēp z.* az övet felölti | den gürtel anlegen III.337. *žaut zarti, žartili* ijjat feszit | den bogen spannen II.168. 42. — *žartili* (fr.) III.19. *žartilali* III.144. *žartžati* vonúl | herankommen II.68. *žarttažtili* vonszolódik | sich fortziehen I.121. — *žarätali*: *žüntēp-kēmlü žarätalnüt* *suži* midön a pán-célruha aljának *su ho gäs* a hallik | als das rauschen am saume des panzerhemdes vernehmbar wird II.93. *kharti* húz KL. III.201. von KL. III.347. P. 27. hurczol KL. III.347. bevon KL. III.487. *tēp-kän nuñk-kh.* szántóföldet fölszánt | den acker aufackern P. 15. *lälä khartelit* lélezkik | athmen P. 22. *ät khartenti* szimatol, szag-lál | wittern KL. III.489. (v. ö. *ätēm khartilem* szagomat visszartartom | ich halte meinen geruch zurück (u. o.); *khartilenti* eltűnik | verschwinden KL. 45. — 2) *žarili* kialszik | erlöschen — *nāj latžä* a szikra | der funken I.13. *pī-lili z.* a fiú élete kioltódik | das leben des Kindes erlischt II.425. *ēti sēri-pos žarils* az estfény elaludt 350. — *žariti* kiolt | auslöschen; *lilin žaritawē* életed kioltatik | dein leben wird ausgelöscht II.87. *ulä lap-žarititü* eloltja a tüzet | er löscht das feuer aus 348. de *lap-žarititü* I.72. — *jel-kharti* id. P. 15. 27. *kharutlé* id. T. 158. — v. ö. *khqrti*.

žas ágazás | verzweigung: — *kit žaspä aiwän* két ágú zabola II.339. v. ö. III.267. 335.

žasžati rajzolódik | es wird hingezeichnet II.117. — 1. *žansi*

žasäp kárpit | vorhang II.40. III.231. hálósátor | schlafzelt II.83.

(*nāñž-*) *žasarti* felborzol | struppig machen 48.

(*pēl*)-*khašētau* (pass.) megpenészedik | schimmelig werden P. 22.

žasi 1) penget | erklingen lassen *tän hurt* | die saite III.537. *žassenti* id. III.411. *žasēšlanti* id. III.427. — 2) vág, ránt | schneiden, zerren, reißen; — *žansü žasnē kasāj* himzés v á g ó kés | ein messer zum ausschneiden der stickerei III.362. *pal-khasti* szétága-zik az út | der weg verzweigt sich P. 18. *žasmāti* leránt | herabzerren, herabreißen III.455. *tau päl-khašmatē* az ág leszakad | der zweig bricht ab T.316. *žassenti* húzni kezd III.299. 409. ránt I.73.

III.455. *jqut* γ. *ijjat* előragad | ergreifen, an sich reißen II.93. *il-khaškhus* (pass.) meghasadt | ist geborsten T. 307. — 3) beköt | einbinden — *āpān* *χasimēm* bölcsőbe vagyok bekötve III.209.

χāsī ismer | kennen II.85. ért I.22. II.23. tud (*χāsēn* (præt.) III.231. *χāssäyā* (præt. dual.) I.165.); *χāsī* fölismer III.134. — *χāstal* ismeretlen | unbekannt III.172. — *khaškhēti* egymást megismeri T. 313. — v. ö. *χāsi*

χasiñ mohos | moosig III.17. *χassiñ* III.52.

(*il*)-*khaškhus* l. *χasi* 2)

χasli moh | moos II.31. *χasliñ mā* ingványos föld | moorgrund II.337. III.89.

χaslāme dühösködve | grimmig I.50.

*χasli*ti mohosodik | es wird moosig II.33. *χasli*tim mohos | moosig III.219.

χasmāti l. *χasi* 2)

χasmiñ 1) vonszolt | gezogen — *sarni jāpēk* γ. *lqñyēm* *ēlā ta pūnsāslēm* aranyos selyemként v. utamat erre tovább folytatom III.288. — 2) beborított | überzogen — *viγir qāt* γ. vörös színnel b. | mit rother farbe ü. III.111. — 3) ékesített | geschmückt — *lilīñ qāt* γ. *kwol* eleven színekkel é. ház | mit lebendigen farben g. haus II.319. — v. ö. *χasi* 2)

χassēnti l. *χasi* 2)

khāti szakít | reißen AL. 72. *pił-χatti* szétszakít | zerreißen AL. 61. — *khatlenti* tépáz | zausen AL. 79.

χauresli köszörül | schleifen — *sūpā-nelmā* γ. száját nyelvét k. | mund u. zunge wetzen III.429.

khāñkhā valaki | jemand, *āl-kh.* id. *at-kh.* senki | niemand KL. 11.

khāñghē mászik | krieche T. 309. — v. ö. *χāñγi*

khāp ladik | boot T. 331. v. ö. *χāp*

khāphq nyárfa | pappel T. 163. — *χāpχā*

khār csődör. | hengst T. 159. — v. ö. *χār*

(*pāl*-) *khāslē* megreped | bersten T. 316. — v. ö. *khaškhus* *χasi* 2)

(*pāri*-) *khāulēti* oldalt fordul *vōnsēγ* a palló | die diehle verbiegt sich T. 373.

khāuli evez | rudern KL. 13.

χili ás | graben I.3. III.54. *χilēlāli* vāj | aushöhlen II.36.

χilχati ás I.6. *χilχatili* turkál | wühlen II.164.

χilīñ jelű | bezeichnet — *nē-χilīñ*, *χum-χilīñ* *jelpiñ mā* nő-jelű, férfi-jelű szent föld II.373. *ēlēm-χalēs* γ. *mā* emberjegyes terület III.77.

χin, *laj-γ.* alvilági vész | die unterwelts-pest II.282. 350. *pit-χin* járványvész | pest II.282.

χinγi feléje közeledik | sich nähern I.111. megrohan | angrei-

fen III.335. — *khííneji* leselkedik | auflauern KL. III.485. *khíí-
nenti* id. KL. III.347.

khípsáti csúszik | ausgleiten KL. 19.

(*pal-*)*khíratí* elszóródik | sich verstreuen AL. 78.

χís fvény | sand, *χ.-sam* I.12. *χ.-nāmpér* II.26. fvényyszem |
sandkorn — *χ.-χumpiñ* homokos habú III.324. 496.

khísati csúszik | rutschen AL. 54. 78. *χísati* szánon csusztat |
mit dem schlitten fahren III.101. 317.

khítérti ráhuz (ütést) | einen schlag versetzen AL. 70.

khíulenti evez | rudern KL. 45. — v. ö. *kháuli*.

χq ki | wer

khóiréli l. *χuji*

khqinti: *nárel oqnem sám-khqintésté* engem megvesszőzött | er
hat mich mit ruthen geschlagen K.

khóipé l. *khójpéñ*

(*läp-*) *khqistäus* (pass.) bemohosodott | bemoosen P. 17.

khqitel l. *χqjtél*

khqiti l. *χqiti*

khqiwé (pass.): *χamp puru-khqiwés* a hold fogyóban (vissza-
menőben) van | der mond ist im abnehmen T. 308.

χoj him | männchen III.470.

khój üstök | schopf KL. 5. *pāñk-khój* id. K. *χājiñ* (adi.) II.388.

khqjér ravasz | schlau K. I.167. *khqjärel* hamisan (adv.)

KL.19.

khqjérli hamiskodik | hintergehen P. 27. — *khajérli*.

χāji (*χóji* II.3.) talál, érint | treffen, berühren I.93. ér | an-
treffen II.266. *χóji* id. II.62. — *sawné χājäsén* inségbe jutottál | du
kamst in noth I.138. *qu χājne qwiñ jā* víz sebje mosta (ill.
érintő) folyó II.137. *numél minné tārém χājne nólté* fent járó
isten látogató (ill. megtaláló, érintő) földfokán II.136.
χqjiltáli id. II.347. *χqjiltáli* betér | einkehren II.406. — *χājtál* érint-
etlen | unberührt III.362. — D. *khqji* talál P. III.521. találkozik |
es trifft sich T. 166. *khójkhati* id. P. 19. *khóji* érintkezik AL. 70.
khóji talál K. II.239. *sopi kh.* ketté vág (ill. talál) | in zwei schnei-
den K. II.237. *nólel tāre khójentau* (pass.) keresztüléri őt a nyíl
II.240. *noñkhwé khóji* (ō l.) föler | hinaufreichen II.223. — 2) kerül |
kostet T. 166. KL. 22. P. 10. — *män sātne kh.* mennyibe kerül |
auf wie viel kommt es ill. was kostet es? KL. 22.

χqjilt -ként | gleich *vätém pil χ.* szedni való bogyóképpen
II.6. *jā χqjiltél* folyó alakjában | in gestalt, gleich einem flusse
I.141. *ti-, ta-χ.* így, úgy | so

khqjip: *ák-kh.-lou* tizenegy | eilf KL. 21.

khójlálé hajladozik | sich beugen T. 327. *il-khójláé* lehajlik
T. 310. *il-khójtant* id. T. 310.

khojpéñ méltó | würdig K. 396. *khoipé* megfelelő | entsprechend K. 369.

zajtél -ként, -képpen | gleich — *tülméz-γ.* tolvaj módra | gleich einem dieb III.119. a mint | so wie I.75. — *khajtél* KL. *khqítél* P. K. *khoitél* K.

zajti betegen fekszik | krank liegen I.165. II.342.

zajtíl kór | krankheit I.158.

khól hal | fisch T. 331.

zól reggeli idő | der morgen 341. *zoli* reggel | morgens II.258.

kelet | reggen II.5. *zolit* másnap reggel | am anderen morgen I.6. *zolit* *zátél* holnap | cras II.87. *zolitán* másnap II.87. — *khalti*, *kháltán* holnap AL. 60. — *khul*, AT. *khól*, *khultá* reggel; — *khulet*, AT. *khólait*, *khóláitátén* holnap; *khól-pos* hajnal | morgenroth. T. 317. — *khwql*, -t, -tán K. *khwölt*, *khwqltiñ* P. *khwol*, -tán, -it KL. id.

zól áldás | segen II.75. jólét | wohlstand I.32. *zóléi'* (dual.) boldogok | sie sind glücklich I.4. — *zóláñ* dús | reich III.35. II.348. boldog III.187.

khál nőstény | weibchen P. III.523. v. ö. *khál*

khól posztó | tuchwaare T. 161.

khól nyírfa | birke KL. III.483. AL. 77. T. 161. *khól* P. 17.

— v. ö. *zál*.

khál l. *zál*.

khálás ikém senki sincs | niemand ist T. 167. — v. ö. *kháls*

zálá tetem | leichnam II.279. III.110. — *záláñ* *mā* halottas ország | totdenland I.90. *záláñ* (q br.!) fekete | schwarz II.321.

khólé istálló | stall K. II.238.

khóléx holló | rabe K. II.225. — *khwóléx* varjú K. II.226.

khóléx K. *kháléx* T. 322. nép | volk

(*jalé*) *khólékhóqli* befuródik | sich hineingraben K. II.228.

(*pél*)- *khádelux* festeni | färben P. 22.

élém-zalés l. *kháls*

zálzéláli csúszik | rutschen II.43. 112. — v. ö. *zálzi*

záli (*kháli*, *khwáli*) meghal | sterben I.6. elpusztul | zu grunde gehen I.23. elmúlik, kifogy | ver-, ausgehen I.145. 160. elcsöndesedik | still werden III.107. — *sun-jiwā zálés* szánfája elkopott II.211. — *záliti*, *zóliti* tönkre tesz, elpusztít II.143. 27. elfogyaszt | verzehren II.321. *kíti ét z.* két éjszakát eltölt | zwei nächte verbringen III.185. *zátél záltré* egy nap multával II.429. *tál záltré* a tél eltöltésére III.13. v. ö. II.189. *zóltili* id. II. 149. *zóltili* id. III.419. *zót zóláti* elpusztul XXII.51. *zálém* halott | todt I.136. *zálta* ki nem fogyó | unerschöpflich I.113. vége érhetetlen | unendlich III.192. — *kháli* meghal | sterben KL. 16. T. 311. *kháli* AL. 72. — *pál-khálwé* elhervad | verwelken KL. 20. — *jal khóli* meghal K. II.376. — *khwáli* K. II.232. *khwáli* K. II.231. elfogy | ausge-

hen; *khwqltal* kifogyhatatlan K. II.379. — *vütné khwqlli* a vízbe vész | im wasser umkommen P. 23. *jal-khwqli* elmulik | vergehen P. 373. *khwqlteli* veszít | verlieren P. 21. — *pil-khwqlili* megromlik | verderben AL. 61. *kwat-khwqlélqli* elfogyatkozik | abnehmen AL. 61.

çöli hall | hören; *khöli* K. II.239. AL. 72. *khwöli* KL. III.349. P. III.521. id. sejt | vermuthen K. I.167. *khwöleloali* KL. 351. *çölili* id. I.70. II.127; *çölilali* hallgatózik | horchen II.243. — *khölti* mutat | zeigen K. II.239. *çöltili* I.165. *çölti* id. III.124. elárul | ver-rathen I.49. *toçré-khöltili* bebizonyít | beweisen K. 377. *khölpi* meghall K. — *khölkhati* hallatszik | es verlautet P. 23. *khqlkhqté* id. T. 153. *khwölyati* id. KL. 21.

khöle hál | übernachten T. 327.

çölliti himbál | schaukeln I.103.

khölpi reped | bersten K. 378. *pal-kh.* széthasad P. 18. *pal-khölpi* id. KL. 22. — *khölti* hasít | spalten KL. III.483. hámoz | schälen, *khölteli* id. P. 27.

khqls ember | mensch KL. 11. *elém-çalés* id. B. *at khqls* senki | niemand KL. 11.

khqltérém híd | brücke T. 314-

khölti l. *khölpi*

khom férfi, férj | mann, gatte K. II.230. 240. *vis kh.* fiú | knabe K. II.240.

çaman némelykor | bald, manchmal 340.

khqm, *khqmái*, *khqmé* l. *çami*

khqmel, *khqmlé* hogyan? miképpen? a hogyan | wie, so wie K.

khqmér természet | der männliche samen II.223

çamçi zúg (mint a bögöly) | sausen I.156.

çamés hoporos | holper III.360.

çami arczra | auf's gesicht III.463. *hasra* | auf den bauch I.5. *ç. sçszyati* a vízbe belefördül III.229. *puñkä ç. tärmatéstü* fejét leeresztette | den kopf hängen lassen I.80. *ç. rauti* felfordít | umstossen II.118. — *khqmi pät*s arczra borúlt K. 376. *khqmái*, *khqmé* id. *khqm* igeK. P. 16.

khqm-khqmí szádjával lefelé borít | mit der öffnung abwärts umstürzen P. 16. — *khqmuté* id. T. 331. *çamitayti* egymást | elborítja | einander überdecken I.160.

çamléç csibor | schwimmkäfer I.40.

çamsayti fölmer | aufschöpfen III.229.

çamái ostor | peitsche I.16. II.318.

khqmsémti ütöget | schlagen P. III.539.

çan fejedelem | fürst I.8.

khon FK. *khwan* ki? | wer? K. — *khonär*, *khwanär* id. *khqn* id. P. *khon-khon* némely | irgend einer K. *khön* mikor | wann T. 316.

khan: *äl kh.* ne érintsd | berühre es nicht T. 158.

- khona, khonäi'* l. *çani*.
çanal egykor | einmal I.17. *ç. çätel* egy jövendő napon | an
 einem künftigen tag, künftigt I.78.
khōñeltap hágeszó | leiter T. 331.
(nañ)-khqñemli fönnakad | hängen bleiben T. 331.
(lol-) *khōñer* a láb hátsó térdhajlata | hintere kniekehle P. 9.
khqñgha át, keresztül | über AL. 60. *khqñkhā* K. II.237. *çāñçä*
 II.291. *kañkhē* K. I.171. *kañghē* P. 19. *khqñgha* T. id., *kañkhā* id. AL.
 14. *múlva, sqat-k.* egy hét múlva | binnen einer woche KL. 18. — Igek.
k.-tuštpesēm átléptem | übertreten P. *k.-kālstil* megelőzte, túlhaladta |
 überholen T. 316.
çāñçä ki? a ki | wer? welcher II.280. *çāñçän* id. I.143.
khōñçä rén | rennthier K. II.235. v. ö. *khonçé-pçn* rénszarvas
 szőre K. II.223.
çōñçelt folyócska | flüsschen II.2. 140.
khqñkhēnna egyikötök-másikötök | der eine u. andere von
 euch beiden T.167.
kōñkhi, kōñghi l. *çāñçi*
çani hanyatt | rücklings III.403. *khqñi*; *khoni'* id. K. II.233.
khoni' pūtmésté hasba döfte | in den bauch stossen u. o. *khonäi* id.
 P. 16. *khona* id. AL. 60. *khançu* id. T. 312.
(jel)-khqñi behúnyja a szemét | die augen schliessen P. 15.
çāññ görbe | schief, krumm III.409. *khqññ khōp* meredek,
 magas oldalú ladik | ein boot mit steiler hoher seitenwand, P. 16.
khōñs csillag | stern T. 156. 310. — v. ö. *çōs*
khqñsi ír, fest | schreiben, zeichnen K. 399. *khqñsé* id. T.
 327. — v. ö. *çansi*
çāñt had | kriegsvolk I.119. II.99. *ç. çāp* hadi hajó | kriegs-
 schiff II.163. — *khōñt* id. K. II.227. *tábor* | lager K. II.228.
çāñti 1) megtalál | finden III.396. — *khōñti* K. I.166. *khqñti*
 KL. III.349. *khqñti, khqñtloqli* P. III.521. 573. T. 153. id. — *çāñ-*
tipi id. I.34. *çāñçati* találkozik, akad | es trifft sich I.24. 5. *çāñt-*
çatili id. III.321. *khōñtkhēti* id. K. II.234. — 2) B. észrevesz | wahr-
 nehmen I.12. néz I.46. tekint II.112. pillant II.125. | sehen,
 schauen, blicken; *elē-khōñti* előre néz | vorwärts schauen K. II.230.
 — 3) *çāñteli* hall | hören *palkätä* a fülecskéje I.44. *çōñtēmlāli* id.
 III.389; — hallgatózik | horchen II.217. figyel | aufmerken
 III.193. *çāñtēmlī* id. I.61; *çōñtēli* hallgatózik I.20. érez | fühlen
 III.83. *çōñtēmlāli* meghallgat | anhören II.145. — 4) *khqñtē* szül |
 gebären T. 327. *pū khqñtam-vail* a fiú születése óta T. 318. — 5)
khqñtēmlī szót fogad | gehorchen (ill. meghallgat) KL. III.485.
çāñtli hadakozik | krieg führen II.131. *çāñtlayti* II.24. *khōñt-*
layti K. II.226. P. 27. *khāñtlaytē* T. 315. id.
khōp ladik | boot K., KL. III.485.
khqap (pl. *khōmpēt*) hullám | welle K.

zāp : *tū tajmēm zāpāt* eszmeletem veszte pillanatában III.419. *tātēl ālpā sālmanēm zāpēt* a mint eszmeletem híján voltam, abban a pillanatban III.293.

zāpēji fölkapja *pāsmēz* a cipőjét | den schuh schnell anziehen III.427. *khāpēji* id. AL. 56. — *zōptilālī* kapdos | hin u. hergreifen II.190.

zāpēn halhólyag | fischblase I.151.

(*kat-*) *zāpi* (kéz) fej | die handmitte III.120.

khopliñ dombos | hügelig P. III.523.

zāpliñ kopogó *suj* zaj | klopfendes geräusch (eines ankommenden bootes) III.442. 497.

zāpt rénökör | renn-ochs II.372. *zāptēp*, *zāptiñ* (adi.) u. o.

khōr him | männchen K. III.491. KL. III.203. bika. rénbika, szarvasbika | stier, rennstier, hirschbock K. III.489. II.235. KL. III.347. csődör | hengst KL. 23. — v. ö. *zār*

zōr-voj apróhal-zsir | kleiner fische fett II.77. — v. ö. *khwāriñ*

khqr D. *khōr*, *ghqr* T. (kiegészítő szócška | ein ergänzungswort) *tēmlē-khqr* miféle | was für einer? K. II.237. *tīmlē*, *tēmliñ-kh.* ilyen, olyan | solcher P. *tāmēñ*-, *tqmēñ-kh.* id. T. *khōt*-, *nozor-kh.* a ki, a mi | welcher, welches T. *ām-khārem* stb. enyém | mein KL. T. — *mēñep-kh.* menő ember K. II.223. ember K. II.233. *ājñē-kh.* innivaló | trunk K. I.166. *tēñē-kh.* u. o.; *tīñi-kh.* ennivaló | speise T. 330. — *ālēm-kh.* zsákmány | beute K. *jōntēm-kh.* varrás | nähterei T. 307. *khātē oālmēm-kh.* *tāu oālmēvēst* kiki a hova emelődött, oda emelődött el K. II.239. — *wūtiñ-kh.* nedves valami | etwas nasses KL. *seim-khōr* sovány | mager T. 160. *uūñ-ghqr* sebes (folyó) | reisender (fluss) T. 154. — *viš-khārt* gyermekek | kinder K. II.239. *jilkē-kh.* első | erster KL. 11. *uš-kh.* egy keveset | ein wenig T. 313. *uγ-khōr* egyféle | einerlei; *sāu-khārtñēl* a sok közül | unter den vielen T. 159. — *sāptēl pāñ-kh.* nagyon részeg | sehr berauscht T. 322. *ām pōulēm-kh.* földim, falumbeli | mein landsmann T. 165. — l. *zār*, *khār*.

khōr kor, idő | zeit T. 316.

zāgrāmiñ ékes | geschmückt III.74.

zāgrēysi rabló | räuber II.280.

zōrēmti l. *khwārti*.

khōrēp vörösfenyves | larchenbaum-wald K. II.235. — v. ö. *khworēp*.

zārzei harkály | specht III.293. — v. ö. *khwōrēz*.

khqrji l. *khwāri*.

khārkhāu : *šōpēm kh.* *lēz-juntus* ingem szegélylyel körülvarratott | an mein hemd wurde ein saum angenäht T. 315.

khqrātē néz | schauen T. 160. 309. *khqrāulātē* örködik | wachen T. 316. 331.

(pāli)- *χārsāti* szétmegy | zerspringen II.375.

χartzén I.7. *χartzan* II.42. *khorkhān* K. II.224. ölyv | geier.

χarti l. *kwarti*.

kharté húz, szánt | ziehen, ackern T. 154. 327. — *kharteli*, felajz | spannen (den bogen) K. II.228. — *ām sōmēm lép-khartkhatús* (pass.) az én szememet bevonta a hályog | an meinem auge entstand ein staar (wurde vom staar überzogen) T. 312. *il-khgrulé*, *il-khgrutlé* elalszik, eloltja (a tüzet) | es erlischt, auslöschen (das feuer) T. 310. — v. ö. *χarti*, *kharti*.

khōru zsák | sack. T. 154. — v. ö. *χuri*¹.

χōs csillag | stern III.135. — v. ö. *khōns*.

χos, *χos-jiw* kemény fenyő | harte fichte K. I.171.

khōs bélgiliszta | bandwurm T. 155. — v. ö. *χūns*.

khōs-vit húgy K. — v. ö. *χūns*.

khōs habár, bár, bármint | sowohl T. 324. — v. ö. *kwoss*.

khōs húsz | zwanzig T. 307. *khos* K. — l. *χūs*.

χāsā B. *khāsā* KL. 14. hosszú | lang; sokáig | lange zeit; *χāsai*¹ soká. *χāsāt*, -n messzi, messzire | fern, weit; *χāsīt* hosszában, mentében | entlang 337. *satmilēn χāsītēl* búvigéd útján | durch, vermittelst dein zauberwort I.161. — v. ö. *khwāšā*.

khāšēχ szűk | eng T. 310.

khāšēm hagyma | zwiebel P. 9.

khāšēmtē megránt | ziehen, zupfen T. 159.

χāšēp-jiw gyalogfenyő | wachholder III.278. — P. *khwāšppē-jiw* III.539.

khōšēχpi ropogtat | krachen lassen — *koqt-tōlē khōškhēñ* *ōlenti* a kézujj ropog | der finger kracht K. 397.

(*noñkhal*)- *khōšertayti* fölemeli a fejét | den kopf erheben K. II.233.

khōškhē imádkozik | beten T. 324. — v. ö. *khwāšči*.

khōškhēñ l. *khōšēχpi*.

khōšči *satēñ* hangya-büvölet | ameisen-zauber K. II.223.

χāši, *χāšēñ*; — *χāsi-χūmlē-nārin-ātēr* sokszolgájú-férflueska, szentséges hős; *rušīñ-aulep-χāšēñ-sai*¹ bojtos végű-sokszolgájú-hajfűrt II.25.

khāšīñ-khār katona | soldat T. 160.

χōsiti kisöpör | auskehren III.195.

khāšiti rohan | stürzen T. 318.

χāslēχ horognyíl | pfeil mit hacken I.113.

χāsnā a fa rugékony része | der elastische theil des holzes I.151. — *χāsnāñ* 1) rugékony | elastisch I.151. 2) hajlós (fa) | biegsam 3) bordás | gerippt — *χāsnāp* id. II.22. — *khāšnē* hajlós | biegsam KL. III.483.

khōšō, *khūšō* hosszú | lang — *khōšō-t*, -n, -nél távolban stb.

ärün *khoşon* tovább | weiter T. — *khošt*, *khošto* hosszában | entlang, *nat-khoštna* örökre | auf ewig AL. 60. — v. ö. *χασά*.

χossuli csapdos, hajít, meglegyint | schlagen, werfen, streifen III.440. II.68. I.75. *χossuláli* II.98. *χossyli* III.365. *χossyi* II.79. csapdos; — *χossyawé* (pass.) himbálódik | sich schaukeln I.15. *χossulayti* csapódik | schnellen I.15. *χossiyati* fölcsapdos *ulá* *hélmä* a tűz lángja | die flamme schlägt in die höhe I.45.

χqt hat | sechs B. *khqt* KL. T. *khöt* K.

khqt papir | papier T. 308. irás | schrift T. 159.

χot B. *khot* D. hol | wo; bárhol | irgendwo I. 59. — *khot* hová T. — mely, melyik | wer, welcher KL. T. *khot* . . . *khot* némely-más | mancher KL. — *khqt* hol? T. — *khot-poql* honnan | woher P. — *kwqt* hol KL.

χot- B. *khwt-*, *khwté-*, K. P. (igekötő | partikel) el, meg, le pl. *χot-saji* elrothad | verfaulen, *χot-lätyati* megfakul | die farbe verlieren. — *khwté-kwältili* elveszt | verlieren *khwt-pätti* elejt | fallen lassen P. *khwt-tépsém* eltévedtem | sich verirren *khwt-roxti* megijed P. erschrecken. — össze, szét *khwté-sqyti* összekuszál | zusammenwirren, *khwt-rimli* összezavarodik | sich verwirren P. *khwté-térs* szétmállott | auseinanderfallen — I. NyK. 21:348. 23:383. 24:21.

khotal, *khwtal* hová | wohin KL. — *khutal* AL. — *khotal* id. AT.

χotál B, *khotál*, *khwtál* II.224. K. *khotal* T. hová; valahová; valahogyan | irgendwie B. NyK. 21:344. *χotal* *ālné* bármerre levő I. 57. — *χotá* id. 63. 71.

χatān hattýú | schwahn I.30.

(*il-*)*khöté* lehajlik | sich biegen T.310.

khoté valahol | irgendwo K. II.226.

khwté K. II.226. *khwté* K. II.224. P. hová | wohin?

khwtéx-mäter valamelyik | jemand K.

χotel B. *khotél* D. *khotel* T. *khwtél* KL. honnan | woher. — *χotel-uit* (-*uilt* R.) merről | von welcher seite NyK. 21 : 345.

χātél B. *khwtél* L. P. T. *khotel* K. nap, délszeg | tag, sonne, mittagsgegend — *χātélá* nappal | bei tage, *ētá-χātélälét* éjjel-nappal | tag u. nacht; *khotelälét* naponként | täglich K. I.167. *khwtélán* nappal | bei tage KL. 17; *khotel-jot-sit* délkor | mittags K. *khwtél-poql* déltáj | mittagesseite KL. III.347. *χātélínsiñ* nap szerént | der sonne nach *jāñri* fordul | sich wenden NyK. 21:345. *khoteléñés* dél felől | von der mittagsgegend K.

χātáli nappalodik | es wird tag III.112. *χātältén* *χātél* derítsd fel a napot | lass die sonne aufgehen I.129. *χātélti* tündököltet | glänzen lassen II.316.

χotém B. *khwtém* K. KL. *khwtém-šak* KL. *khwtém-šakh* AL. valahogyan | irgendwie — *χ-képel* valahogyan, *χ-kāsim* akár-hogyan | wie immer, *χotém-*, *χot-mūs* valamiképpen | irgendwie.

zoti minő, micsoda, melyik | was für einer, welcher.

khəti szakít | reissen P. T.

khəti irástudó | schriftgelehrter T. 325.

zətpə valaki | jemand — *ālnə* *z.* ember | mensch I.21. *zum z.* férfi személy | mannsbild I.131. *zoti z.* akárki | irgendeiner; *mat-z.* kicsoda | wer; *nəm-z.* *nə-mat z.* senki | niemand.

khəttə valahol | irgendwo AL. 60. valamikor | irgendwann AL. u. o.

zəttə valahol | irgendwo II.125. valahová | irgendwohin II.27. — *khəttə* id. AL. 60. *khəttə* id. P. 13. *khəttəl* valahonnan | irgendwoher AL. 60.

khəuri koppaszt | schaben P. 14.

zəus hamvas | aschgrau II.341.

zəut jegenyefenyő | rothtanne II.122. — *khəut* lúczfenyő | weisstanne KL. 14.

khəwəntə függ | hängen T. 314.

zū ember | mensch *jəzēn-zū-zūšēn-zū* sok-népű-ember — sok-szolgájú-ember II.52.

(*nuñ*)-*khəipi* fölpuflad | aufplatzen T. 309.

khəj hajnal | morgen, sonnenaufgang KL. III.201. AL. III.207.

zəj hím | männen II.339. — v. ö. *zəj*.

zəji fekszik, hever | liegen I.2. II.163. *akw^c tənχä* *z.* csak nyoma látszik II.125. — alszik | schlafen III.15. — *zəjili* III.351. *zəjələli* II.81. *zəjipi* II.254. *zəjipi* lefektet | legen I.67. *zəjti* föl-bujtat | aufhetzen II.81. — *khəji*, *khəjiloqli*; *khəjeloqlenti* fekszik; hever KL. III.481. 485; 351. *khəji* alszik P. 23. *khəjə mō* K. II.236. *jəl-khəjələli* lefekszik K. 374. *il-khəjələlem* id. T. 310. — *khəwəji* id. P. III.521. — *khəjəs* fekvés KL. III.483.

khəl posztó | tuchwaare K. II.229. szűr | mantel KL. 30. — v. ö. *khəl*.

zəl emésztő betegség | verzehrende krankheit I.96. II.4. *zəl-ātər* ördögfejedelem | höllenfürst I.160. *khəwəl* ördög | teufel K. III.127. — *zəttəl* I.96.

zəl hal | fisch — *zəliñ* (adi.) — *zələn-sam* halpikkelyek | fischschuppen II.28. *vəs-uj-zəl*, *lunt-uj-zəl* kacsaféle, lúdféle állatok I.50.

khəl ház | haus T.153.

khəl reggel l. *zəl*.

zəlay holló | rabe I.1. — v. ö. *khəwələz*, *khəwərəz*.

khələm hamu | asche K.

zəli hámlik | sich schälen — *an sās-kwə zəli* (part.) *kit qsnə zəmlə patsən* most pedig mint lehámló nyirhéjacska miképpen let-tél oly halavány I.123. —v. ö. *khəlti*.

zəli elhagy | verlassen III.105. *zəlti* hátramarad | zurückbleiben III.110. (u. br. I.17. 52. III.154. stb.) *zəttələli* id. III.154.

γultéptali meghagy | übriglassen II.195. — *khūli* id. AL. 72. *khulé* id. T. 327. *il-khulas* elfogyott | ausgehen T. 317. *khultulé* elveszt T. 328. *khulti* marad | bleiben K. II.238. KL. III.353. *khvulti* id. P. III.523.

γulili támad | entstehen II.352. *viten γulilime* vízzel van elborítva | mit wasser überschwemmt I.45. *γuliléné tür-vit* felbuzgó tóvíz | emporquellendes seewasser II.314. *nānyγ.* fölbukkan, fölmerül | emportauchen I.161. 140. *γulitáli* id. III.154. *sakw γ.* tűzőzön kerekedik | eine feuersbrunst entsteht I.47. *viten γulilálim* a vizen lebegvén | auf dem wasser schwebend I.47. *γuliti* előbuktat | auftauchen lassen I.140. előhoz | hervorbringen. erschaffen I.129. fölemel | herausheben III.500. *γulitáli* id. III.154. *γulitaxti* fölbukik II.393. *nalu γ.* ereszkedik | sich herablassen II.266. — *khulanti khqtel* a nap lenyugszik | die sonne geht unter AL. 77. *khūliláti* (ū l.) felszál | aufsteigen K. II.232.

γulp háló | netz I. 27.

γulppi halász | fischen II.118.

γultéγ halászfelkezet | fischergesellschaft III.498.

γultri uszkál | schwimmen II.95. *γultrinti* hintázik a hullámokon | auf den wellen schaukeln I.95. hullámszik | fluthen II.391. *γultrinti* vízben lubiczkol | im wasser waten II.118. — *khulti* inog | schwanken AL. 69.

khulti lehánt | abschälen P. 14. — v. ö. *kholti*.

γum, *γumlé* B. *khum*, *khumle* P. KL. hogyan, a hogyan | wie; *γum-mūs.* *γumlé-müseγ* id. *kwoss-γumle*, *γ-kāsiñ* akárhogyan | wie immer 344. — v. ö. *khomēt* K. *khunāl* T.

γum ember férfi | mensch, mann — *γum-pi'* ember II.105. *γ-lunt* hím lúd | gänserich II.105. *γumpä*, *γumäñ*, *γumēñ* (adi.) II.498. 125. — *khum* id. KL. III.481. K. *khom*.

γūma ejha | juchhei II.125.

khumlqz komló | hopfen T. 315.

γump hullám, hab | welle, schaum — *γumpiñ* I.61. v. ö. *khūp*.

γumpéltantawé (pass.) hullámzásba hozódik | aufwallen I.61.

γūñ mikor | wann, hogyan | wie — *at γ.* soha | nie, *kwoss γ-ta'íl* mindig | immer; — *khūñ* KL. *khun* K. *khōn* T.

khunäγ hogyan | wie? T. 319.

khunāl id. T. 319.

khuné húný | die augen schliessen T. 327.

γunyal patak | bach II.320.

γūñi kanalaz | mit dem löffel sehöpfen II.300. *γūñliti* id. II.33. — *khūni* P. 17.

khunnä rénszarvas | rennkuh KL. 46.

khunágté valamikor | irgendwann KL. 16.

- χūnís* bélgilitiszta | bandwurm NyK. 24:155. *khūnís* id. KL.
 3. — v. ö. *khōs*.
χwís húgy | urin NyK. 22:3. *khūs-wūt* KL. 3. AL. 55. T. 156.
 — v. ö. *khōs-vít*.
khūnšé, húgyozik | urinieren T. 333. *khūnši* KL. 3. AL. 55.
χwūnšīn kemény | hart III.143.
χūnt batyú | bündel III.57. — v. ö. *khūt*.
χūnt, *χūnté* valahogy | irgendwie II.113. valamikor | irgend-
 wann 340. *khūnté* valamikor KL. 16. — *nēm-χūnt* soha | nie,
χūnt-ta'il valamikortól fogva | seit jeher 340.
χūntép lapát | schaufel 327.
χūnti hátára vesz | auf den rücken nehmen II.221. *χūntmi*
 id. III.186; *χūntliti* hátán czipel | am rücken tragen II.227. *khūnti*
 id. KL. 5. — v. ö. *khūti*.
 (älä-) *khūiūn* valahogyan | irgendwie T. 319.
khuošt hosszában, mentében | entlang KL. 14. 45. — v. ö.
χgsit.
khup (*khump-*) hullám, hab KL. P. T. — l. *χump* B. *khqp* K.
χūr szél | rand II.314. — *khur* K. II.228. *khūr* KL. III.351.
 (u br. NyK. 22:18.)
tu-khur izé | etwas T. 166. — v. ö. KL. *tā-khar*.
χurayli fél | fürchten II.26.
 (il-) *khuraté* leborotvál | abrasieren T. 158. *χot-χūrēti* lenyír |
 scheeren III.227. *khurēti* id. P. III.523. *χūrtēli* horzsol | streifen
 II.192.
χūrēm B. *khūrēm* K. KL. *khōrēm* T. három | drei.
χuri alak | gestalt II.354. *ta*, *mat χurip* ép olyan, milyen
 alakú | gerade so, wie gestaltig I.26. I.1. ügyes | geschickt I.6. *ti*
χuril ilyen módon | auf diese art I.137. *χulaz χuril* holló alakban |
 in gestalt einer rabe I.11. *χuriñ* (adi.) II.321. — *khurēp* K. III.127.
khurél KL. III.351.
χuri felénk | furchtsam II.323.
χuri' zacskó | beutel II.179. III.242. *vaš-χ*. gyomorzacskó |
 magenbeutel III.242. (*χūrēm*, ū l. III.298.) — *khūri* tömlő | schlauch
 K. II.231.
khurliti folyat | rinnen T. 325.
khurt khātēl holnapután P. 19.
χūrtēli l. *khuraté*.
khurti gyolcs | leinwand T. 315.
χūs B. *khūs* KL. *khūs* P. *khōs* T. *khōs* K. húsz | zwanzig.
χūs szolga | diener I.165. II.301. *χūsēñ* (adi.) II.52.
khūs-wūt l. *χūnís*.
χusāti hasit | spalten II.73. 291. *khūseti* P. AL.
χusi görbe | schief II.129. [*khuošt*.
khūsti hosszában menő | nach der länge zu T. 312. — v. ö.

- khūt* (*khūnt-*) K. *khut* KL. batyú | bündel — l. *χūnt*.
khut-khuñ bármikor | wann immer KL. 16.
khuta AL. 66. — l. *χūtái*.
khuta hova | wohin AL. 60.
χūtái mögé | hinter III.223. *khuta* id. *khuti* id. K. *khutél*
mögül | von hinten K. — v. ö. *χūnt*, *χot-*
khūti hajlik | sich beugen P. 15. AL. 70. *χūtayli*, *χūtayláli*
(fr.) hajlong II.423. *khūtéltaχti* id. AL. 54. (u. br. 64. 77.). — *χūtéllyi*
1) hajlong III.192. 2) hajlongva imád | anbeten I.37. II.99. — *noh-*
khūtémtaχti fölköti háti batyuját | sein bündel aufbinden K. 374.
khwāsi tég | reissen, jäten AL. 72.
khwoji fekszik | liegen K. II.376. *khwoiti* betegen fekszik |
krank liegen KL. 30. *khwoitép-khar* beteg | ein kranker P. 10. —
v. ö. *χuji*.
khwoiti fölbujtat, uszít | hetzen K. 399.
khwql, *khwöl* l. *χol*.
khwóléχ K. II.226. l. *χūlay*.
khwōli stb. l. *χōli* hall.
khwqli stb. l. *χāli* hal, vész.
khwqli megy | gehen K. II.227, *khwqlti* áthalad | hinweg-
schreiten K. III.130. *khwqltiti* léptet, félrerak KL. III.491. (v. ö.
elveszt NyK. 22:19. *khwqli* halni többől) — v. ö. *kwāli*.
khwqlili marad | bleiben K. II.226. *khwqlti* elhagy | zurück-
lassen K. II.234. *elé-khwqltēpti* elhagy K. — v. ö. *χūli* elhagy.
khwan l. *khon*.
khwanqtél egykor, a jövőben | künftig KL. 16. — v. ö. *χanal*.
khwanñkhi húný | die augen zumachen K. 396. *khwanñti* id.
KL. 27. — v. ö. *khuné* T.
khwanntémlí l. *χānti*.
khwar alak, kép | gestalt, form K. I.166. *khwor* K. II.224. —
v. ö. *χuri*.
khwōréχ csóka | dohle K. II.126.
khwōrép czirbolyaerdő | zirbelwald K. III.226.
khwari szitkozódik | fluchen P. 11. *khwarckhati* id. KL. 15.
haragszik | zürnen KL. 19. *khārji* (sic!), *khwarjāyti* id. KL. 20.
khwarññ *χul* szárított vagdálékhal | getrocknete kleine fische
KL. 46. — v. ö. *χor-voj*.
khwarti ugat | bellen K. 378. *χarti* vonít | heulen III.417.
III.314. *χartésli* (fr.) id. III.429. *χartélti* rángat III.314. *χorémti*
megugat III.341. *khwarémti* id. KL. III.491. P. III.525. *χarémpti*
id. III.393.
khwāsä KL. *khwāsé* K. P. *khwāsi* FK. *khwāse* K. I.168. *khwā-*
sät, -n; — *khwāsäst* hosszában | entlang KL. *khwāšt* id. P. 16.
khwāštél hosszára | bis ans ende I.167. — l. *χasä*.

khwqse a mint | als K. I.169. *khwqse nár* akármí | irgendwas
K. I.167. — v. ö. *kwoss*.

khwqseti hasít | spalten K. I.170. — v. ö. *khwāsi*.

khwqšyri imádkozik | beten K. II.376. — l. *khwqšši*.

khwqšpé jü borókaág | wachholder P. III.539. — v. ö. *χqšép*.

khwqšši 1) imádkozik | beten KL. 26. 2) panaszkodik | klagen
P. 23. *khwaššekhqtí* id. P. 27.

khwosti felránt | aufreissen K. — v. ö. *khwāsi*.

khwqt . . . — l. *khot* . . . *χot* . . .

khwuji l. *zuji*. — *khwül* l. *zul*. — *khwüli* l. *zülü*. — *khwureti*

l. *khuraté*.

SZILASI MÓRICZ.

A Königsbergi Töredék újabban fölfödözött részeit Nagy Gyula nagy fáradsággal kibetűzte s közzétette az idei Akadémiai Értesítőben. Hogy a szöveget kiegészíthessük, mindenekelőtt a latin eredetijét kellene előkeríteni. Addig részünkről legfőljebb a köv. toldásokat merjük indítványozni. 1. lap, 3. sor: [a]niad le. — 8. s. [Me]rt v. [Mie]rt. — 11. s. uta[l]atlon? — [Te] le[g]. — 13. s. [ha]mar ele mulhas[sa, eg]ecneceg[et] meg[e iarhassa? es] nazaret. — 20. s. iduz leg [maria ysten]. — 21.-2. s. aldut uog te [mend asunuc f]elevel. — 2. lap, 1. s. scen[t]. — 6. sc[en]t. — 24.-5. s. quin angol[oc erevlenec, vrduguc busu- v. buzio-]lanoc (bosszúlának) pukul[n]oc setit segeb[en].

Nagy Gy. olvasására megjegyzendők: 1. l. 23. s. *leszel* alak eddigi tudomásunk szerint a régiségben nincs. — 2. l. 3. s. *vesc* alig lehet más, mint *vész* (mert a *vész* ige régente *vészen* volt). — 12. s. *muyun* alig lehet más, mint tollhiba «muyun» helyett; vö. *mvny* 14. s. és *menyun* 11. s. — 13. s. alkalmasint *állata félen* vagyis oldalt, félre. — 16. s. *latic* = *látuk* (látók) v. *látjuk*. — 20. s. fizeni talán tollhiba *fizetni* helyett? — 26. s. *ignec* nem lehet *égnék*, mert az *ég* sehol sem fordul elő *i*-vel; hanem *igynek*: «ez lőn új igynek csudája».

A nyelvi sajátságokból csak egynéhányat emelünk ki. A *-nek* és *-vel* ragok mélyhangú párja itt *-noc* és *-vol*. Vajjon lehet-e ezeket *o*-val olvasni? akkor a magash. alakokat így kellene képzelni: *-näk*, *-vël*, holott tudjuk, hogy eredetileg így ejtették: *näkem*, *vëlem*. Úgy látszik, a *-noc* és *-vol* írás *-nak* és *-val* ejtést jelölt, tehát az Árpádok korában az *o* betű nem csak *o*, hanem *a* hangot is jelölt, s ezen kétértelműség elhárítására alkalmazták aztán az *a* hangra az *a* betűt. Ez utóbbi már itt is megvan, pl. *sarmazal* = *származál* stb., és az 1:21. sorban egymás mellett *wagun* és *uog* = *vagyun* és *vagy*. — Érdekes az *-at*, *-et*-féle főnévképzés változatos alakja: sciletetvi = *sziletetvi* — *tamadatia* = *támadatja* — *aradatia* = *áradatja*, holott a HB-ben *kinzotvia* = *kinzotuja* — és *mogzotbevel* = *mogzotbelöl*. — A névragok közt itt is különböznek hazzásukban: *gukeritul* = *gyükeri-tül*, [ke]ralatul = *kerályá-tül* (vagy *-tül*), és másfelől [b]jinucevel = *bínök-ről* s *mogzotbele[vl]* = *mogzotbelöl*, *agbe[le]vl* = *ág-belöl* (ámbár «scuz» mellett «scenz» is előfordul 1:19. és 1:14. s e szerint a *-revl rül*-nek is olvasható; de ez kevésbé valószínű). — Sok nyelvtani alaknak itt van most legrégebb előfordulása, de felsorolásukat máskorra hagyjuk.

SIMONYI ZSIGMOND.